

Що робити з депресивними регіонами?

Як відновити виробничий потенціал інвестиційно непривабливих підприємств і територій України? Відповідь на це запитання шукали учасники слухань «Нові підходи в розвитку депресивних регіонів України», організованих Комітетом Верховної Ради з питань промислової і регуляторної політики та підприємництва.

Голова комітету Наталія Королевська зазначила: народними депутатами розроблено законодавчий пакет «антидепресивних» заходів, які допоможуть змінити ситуацію на краще. Зокрема, органи місцевого самоврядування зможуть швидко вирішувати питання з наданням землі в оренду, а також за спрощеною процедурою повертатимуть непрацюючі об'єкти (де власники підприємств не виконують інвестиційного договору) в державну чи комунальну власність.

Учасники слухань погодилися, що одним із механізмів розвитку депресивних територій,

впровадження енергозберіжних технологій, розбудови сучасної виробничої інфраструктури, зокрема, будівництва автошляхів і залізничних колій, потужностей з електро-, водо-, газо-, теплопостачання й водовідведення, є створення індустріальних (промислових) парків. Нині профільний законопроект (прийнятий у червні 2009 року за основу) доопрацьовується робочою групою в Комітеті з питань промислової і регуляторної політики та підприємництва.

Документом, зокрема, передбачені: повна або часткова компенсація для керуючої компанії

відсоткової ставки за залученими кредитами на п'ятирічний термін з початку реалізації бізнес-плану; застосування прискореної амортизації основних фондів, що сприятиме розширенню виробництва, впровадженню нового обладнання; відшкодування 50 відсотків суми витрат на створення 1 робочого місця; повна або часткова компенсація витрат на розробку та сертифікацію всіх видів робіт для учасника промислового парку.

Для розв'язання проблем депресивних територій народні депутати й запрошені експерти виокремили низку типових стратегій. Зокрема,

Сільська казна порожня, або Чим наповнити

Село Новолабунь, що в Полонському районі на Хмельниччині, розташоване далеченько і від обласного центру, і від тих соціальних благ, на які можна розраховувати міському жителю. Але й новолабунцям хочеться, щоб і школа була нова та тепла, і клуб красивий, де можна разом зібратися, і фельдшерський пункт сучасний та надійний. Тільки за що все це збудувати чи хоча б відремонтувати? Такі питання є найбільш важливими для переважної більшості сільських голів. Бо скромна сільська казна зводить нанівець усі плани.

Добре, коли поруч мільйонер

І новолабунський сільський голова Тетяна Саранчук навряд чи сама знайшла б вихід із нинішньої ситуації. Адже тамтешній бюджет, як дві краплі води, схожий на бюджети десятків тисяч сіл: зарплатня бюджетникам, комунальні послуги – ось і всі основні витрати.

Проте новолабунцям пощастило, бо село має міцне господарство. І керівник у ньому такий, що не хоче і не може залишати у фінансовій скруті земляків. Тож пообіцяв, що і з новою школою підсобить, і з іншими спорудами.

Але таке ставлення керівників господарств до соціальних і фінансових проблем села є радше винятком, аніж правилом. І кожному доводиться виживати, як зможе.

Живуть непогано лише ті сільради, котрі мають на своїй території потужних платників податків.

Тож доводилося зустрічатись і з такими сільськими головами, в розпорядженні котрих мільйони гривень. Серед таких і Грузевичька сільська рада, від якої до обласного центру рукою подати. Хоча зовні, може, й не скажеш, що Грузевичька чимось особлива. Хіба тим, що її обступило велике місто. А це означає, що село стало власником дуже бажаних земель.

Кілька років тому бюджет цієї сільради становив близько 120 тисяч гривень. А вже торішні видаткові статті перевищили 725 тисяч. У селі практично не залишилося жодного об'єкта, куди протягом останніх двох літ не вкляли б чималі кошти на ремонти та реконструкції.

Сільський голова не приховує: свого бюджету вистачає переважно на заробітну плату, оплату комунальних послуг, деякі дрібні витрати. А решту треба вміти шукати. Торік, приміром, сільрада отримала півтора мільйона гривень за продану не дуже велику ділянку землі несільськогосподарського призначення. Для села користі від неї не було – болота й мочарі. А бізнесмени осушать, зведуть оселі для людей – усім буде вигода.

Однак аж ніяк не всі мають таке багатство, як дуже дорогі приміські землі. Тому – що далі від центру, то більше бюджетних проблем.

Поки багатий схудне, бідний помре

Маківську сільську раду, що в Дунаєвецькому районі, ні багатою, ні дуже бідною не назвеш. Ходить у середняках. Тому в її голови Анатолія Кушніра своя думка і щодо формування сільського бюджету, і щодо внесення змін до Бюджетного кодексу країни. Скажімо, він не розуміє, чому від податку з фізичних осіб у сільських та селищних радах нині залишається лише четверта частина. А не гріх було б віддати й половину. До того ж це тільки відрахування до загального фонду. А ще п'ятнадцять відсотків цілком згодилися б для бюджету розвитку.

Це теоретичні пропозиції. А для конкретного бюджету означала б реальне збільшення майже на двісті тисяч гривень. Для села, навіть такого чималого, як Маків, сума просто фантастична.

А якщо припустити, що цей податок сплачувався б не за місцем роботи кожного працівника, а за місцем прожи-

аналіз соціальної структури населення для розробки відповідних державних програм (перенавчання людей чи мобілізація робочої сили в інший регіон). Дієвим механізмом є розвиток малого та середнього бізнесу й впровадження ринкових рішень і моделей, що дадуть змогу «вбудувати» людей у систему існуючих економічних відносин. Наприклад, у Китаї щороку створюється 2 мільйони робочих місць за рахунок того, що текстильні компанії дають невеликі замовлення малим приватним господарствам на пошиття певного виду продукції.

Ефективним є використання кластерного аналізу для визначення потенційних конкурентоспроможних кластерів – сконцентрованих за географічною ознакою груп взаємозалежних компаній, які можуть скоротити витрати завдяки спільній технологічній кооперації в регіоні.

Так, нині на території Івано-Франківської, Закарпатської, Львівської та Чернівецької областей здійснюється кластерний аналіз лісового сектора Карпатського регіону. У Миколаївській області реалізується проект запровадження кластерної моделі в розвитку туризму територіальними громадами міст Півдня України.

Швейно-текстильний кластер Поділля об'єднує швейні та трикотажні підприємства й навчальні заклади. Його мета – відродження промислового виробництва за рахунок підвищення якості продукції, освоєння нових моделей. Основним завданням програми «Створення регіонального кластера виробників екологічної продукції», що підтримується міжнародними організаціями, є допомога в сертифікації, просуванні та збуті такої продукції, налагодження співпраці між виробниками, переробними підприємствами та торговельними мережами. На території Хмельницької області функціонують будівельний, туристичний і харчовий кластери.

Аби забезпечити розвиток кластеризації в наукоємних і технологічних галузях, Кабінет Міністрів розробляє Концепцію кластеризації економіки України.

Під час обговорення запрошені експерти наголосили на умовності

класифікації депресивних регіонів. Наприклад, Чернігівська область має найгірші в державі демографічні показники, проте рівень доходу на одну особу там становить 4 тисячі 143 гривні (за середньоукраїнського у 3 тисячі 998 гривень). Як бачимо, проблема полягає не в «депресивності» області, а в наявності периферійних зон, звідки відбувається відтік населення.

Тому пропонувано переглянути (частково) закон про стимулювання розвитку регіонів й ухвалити системний законодавчий акт про засади державної і регіональної політики. Це дасть змогу фінансувати конкретні цільові проекти, що довели свою результативність.

Доцільно також запровадити систему планувальних документів – починаючи від стратегії розвитку України й до конкретного проекту регіонального розвитку, який у визначені терміни має покращити економічну ситуацію в області.

Підготував Олексій СИЩУК.

місцевий бюджет і як ним розпорядитися?

вання, то доходи могли б бути ще більшими. Адже в тому-таки Макові майже три сотні односельців працюють у сусідніх Дунаївцях та Кам'янці-Подільському. І хоча всі вони сплачують податок, рідному Макову від того не перепадє і копійки.

Бюджетні зміни могли принести для Макова й інші додаткові резерви. Приміром, такий податок, як земельний та орендна плата за землю, що є одним із найістотніших для формування сільської казни, теж міг би залишатися на місці сповна, а не тільки нинішні його 60 відсотків. І знову село мало б додаток у 120 тисяч гривень. Так само і податок із власників транспортних засобів можна було б стовідсотково залишати в селі, а не половину, як нині. А це ще плюс 80 тисяч гривень.

Одне слово, якби бюджетна гра відбувалася у відкритому форматі і за правилами, Маків щороку мав би додатково 400 тисяч гривень.

У тому, що такими грошима міг би доладно розпорядитись Анатолій Кушнір чи будь-який інший сільський голова, не доводиться сумніватися. Занедбані клуби, фельдшерські пункти, невідремонтовані дитячі садки – всього не перелічиш, на що потрібні кошти.

Якщо ділити на всіх – дістануться крихти

Добре, коли збільшені відсотки податків автоматично переростають у сотні тисяч гривень. Але не кожному селу щастить із такими надходженнями. Навіть у Хмельницькому районі, розташованому доволі близько до обласного центру, аж ніяк не всі бюджети «пухнуть» від додаткових надходжень.

Фінансисти здійснили прості розрахунки, що сталося б, якби оті п'ятнадцять додаткових відсотків із бюджету розвитку вже тепер могли отримати сільради Хмельницького району. За минулий рік ця сума становила б майже три мільйони гривень. Але проблема в тому, що найбільші кошти – від ста до трьохсот тисяч – дісталися б лише кільком селам, найближче й найзручніше розташованим. А що робити решті?

Селу Шпичинці, приміром, ця бюджетна стаття принесе майже вісім тисяч гривень, а селу Миколаїв ще менше – близько трьох тисяч. Тут не те що про будівництво, навіть про дрібний ремонт говорити не варто.

І цей район не виняток. Що далі в глибинку, то різкішими стають перепади надходжень до бюджетів сільських рад. Скажімо, майже стільки само, як і Хмельницький, може отримати до бюджету розвитку всіх сільрад і Дунаєвецький район. Однак у такому разі практично дві третини перепаде саме Дунаєвецьким міській і селищній радам. Зате на решту – 43 сільські ради – навіть мільйона не набереться. А це означає, що найбіднішим знову перепаде так само по кілька тисяч.

Поза всяким сумнівом, кожній сільській раді важко віддавати до районних, обласних і державних бюджетів ті, нехай зовсім невеличкі, але так важко зібрані податки. Мимоволі пошкодуєш, що своїм окрайцем мусиш ділитися ще з кимось, багатшим від тебе. Але з цієї ситуації важко буде знайти вихід доти, доки виконання завдання розпочинатиметься з проблеми розподілу. Кожному зрозуміло, перш ніж ділити, потрібно щось заробити. А що може заробити сільська рада крихітного населеного пункту, де не те що будь-якого підприємства немає, а й жодної працюючої людини? От і виходить, що переважна більшість не тільки сільських, а й районних рад є дотаційними. А коли так, то доводиться миритися з постійним переключенням бюджетної ковдри.

На жаль, за нинішнього стану економіки не лише основні грошові потоки, а й крихітні фінансові джерельця «б'ють» далеко від великих і малих, успішних і геть занепалих, приміських і дуже глухих сіл. Хоч як мрій, а зібрати там бюджетні гроші просто неможливо. Тому єдине, що може безпомилково сформувати сільська влада, то це список нагальних витрат і потреб. Як бачимо, жодних перспектив, пов'язаних з економічним зростанням, у села поки що немає. А коли ніде заробляти, то як ділити незароблені гроші?

Хмельницька область.

Ірина КОЗАК.

